

Jerzy Ostapczuk

Uroczystość z okazji 70. rocznicy urodzin arcybiskupa prof. dr. hab. Jeremiasza Jana Anchimiuka

Rocznik Teologiczny 55/1-2, 337-357

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Uroczystość z okazji 70. rocznicy urodzin arcybiskupa prof. dr. hab. Jeremiasza Jana Anchimiuka

W dniu 10 października o godzinie 14.00 w siedzibie Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie miała miejsce uroczystość z okazji 70. rocznicy urodzin J.E. arcybiskupa prof. dr. hab. Jeremiasza Jana Anchimiuka, wieloletniego Rektora i Profesora ChAT, Ordynariusza Diecezji Wrocławsko-Szczecińskiej Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej, połączona z wręczeniem Jubilatowi księgi pamiątkowej.

Uroczystość otworzył Rektor ChAT ks. prof. dr. hab. Bogusław Milerski, który poprosił Jubilata o zajęcie miejsca honorowego w prezydium, gdzie zasiedli także ks. metropolita prof. dr. hab. Sawa Michał Hrycuniak, ks. bp Jerzy Samiec, ks. bp prof. dr. hab. Wiktor Wysoczański i ks. abp prof. dr. hab. Henryk Muszyński.

Po przywitaniu gości reprezentujących różne Kościoły i wyznania, świat nauki i polityki, słowo powitalne wygłosił Rektor ChAT, po którym prowadzenie uroczystości przekazał ks. dr. Ireneuszowi Lukasowi, dyrektorowi biura Polskiej Rady Ekumenicznej.

W przemówieniu powitalnym ks. prof. Bogusław Milerski wskazał na szczególną rolę jaką odegrał ks. abp Jeremiasz we własnym Kościele i świecie ekumenii, kultury i polityki oraz w życiu wszystkich zgromadzonych na tej szczególnej uroczystości, wykraczającej także poza świat chrześcijański.

Prowadzący uroczystość ks. dr. Ireneusz Lukas zauważył, iż rok 2013 jest szczególny dla Jubilata także z innego powodu. W tym roku przypada 30. rocznica chirotonii księdza arcybiskupa, która miała miejsce 13 marca 1983 roku. Ks. dr. I. Lukas podkreślił, iż uroczystość w ChAT nie była pierwszą poświęconą jubileuszowi ks. abp. Jeremiasza. Zdaniem prowadzącego

nie można było podczas tylko jednej uroczystości powiedzieć o 70 latach życia Jubilata, o jego skromności, pokorze, autentycznej wierze i płynącej z niej energii, wierności tradycji Kościoła, umiejętności syntezy, otwarciu ekumenicznym, rozległej wiedzy teologicznej i Jego wewnętrznej radości. Te wszystkie cechy sprawiły, że ks. abp Jeremiasz został dla wielu z nas nie tylko wybitnym naukowcem, biblistą, nauczycielem, duszpasterzem, ale prawdziwym wzorem godnym naśladowania. Prowadzący wyraził nadzieję, że uroczystość przygotowana z okazji urodzin będzie dla ks. abp Jeremiasza miła i przyjemna, pozwoli odczuć naszą radość, wdzięczność za tak hojne obdarowanie nas mądrością, wiedzą, dobrą radą, serdecznością, poczuciem humoru, duszpasterskim słowem i modlitwą Jubilata. Ks. dr I. Lukas pozwolił sobie także na krótką osobistą dygresję, wskazując, iż zawsze podczas każdego spotkania i pobytu z ks. abp. Jeremiaszem, w pracy i na wspólnych wyjazdach służbowych, modlitwa i myśl o Wszechmogącym zawsze była obecna. Uroczystość z okazji 70. rocznicy urodzin ks. abp. Jeremiasza także została rozpoczęta modlitwą do Ducha Świętego w języku cerkiewnosłowiańskim.

Uroczystość swym śpiewem ubogacił profesjonalny chór studentów prawosławnych pod dyrekcją dziekana Wydziału Teologicznego prof. dr. hab. Włodzimierza Wołosiuka, wykonując modlitwy i pieśni religijne w języku polskim, greckim i cerkiewnosłowiańskim, zaś muzyką (w dalszej części uroczystości) Jerzy Żak, wykonując Intermedium muzyczne (Preludium, Fuga, Allegro na lutnię) Jana Sebastiana Bacha (BWV 998).

Podczas uroczystości o charakterze ekumenicznym zostały wygłoszone trzy laudacje, które w zamyśle miały wskazać na trzy obszary zaangażowania i służby ks. abp. Jeremiasza: Kościół, ekumenię i pracę naukową.

Jako **pierwszy laudację** wygłosił **ks. metropolita prof. dr hab. Sawa Michał Hrycuniak**. Rozpoczął on ją cytatem z II Listu do Koryntian (3,18): *My wszyscy tedy, z odsłoniętym obliczem oglądając jak w zwierciadle chwałę Pana, zostajemy przemienieni w ten sam obraz z chwały w chwałę, jak to sprawia Pan.*

„Przywołane słowa ap. Pawła przypominają nam, że nasze ziemskie życie winno być zwierciadłem chwały naszego Pana. Życie nasze nie jest naszą własnością. Jest własnością Boga i darem użyczonym nam przez Stwórcę.

Prawdę tę uzmysłowiamy wówczas, kiedy obchodzimy poszczególne rocznice naszej ziemskiej wędrówki. Czas upływa nieubłagalnie. Unosi za

sobą dzieciństwo, młodość, życie dojrzałe. Wspominając określoną rocznicę, spoglądamy w przeszłość. Staramy się ją uzmysłwić, jaką ona była dla nas, otoczenia i społeczeństwa.

Dzisiaj koncentrujemy się na rocznicy siedemdziesięciolecia urodzin Jego Ekscelencji, Arcybiskupa Jeremiasza Anchimiuka i myślą przenosimy się w miniony okres czasu.

Arcybiskup Jeremiasz urodził się 3 października 1943 roku w pobożnej rodzinie prawosławnej we wsi Odrynki i otrzymał na chrzcie imię Jan. Na kształtowanie świadomości religijnej Jubilata, jak sam stwierdza, miał ojciec. To on zainspirował syna do określenia przyszłej jego drogi życiowej. Po ukończeniu Szkoły Podstawowej wstąpił do Seminarium Duchownego, które ukończył wraz z Liceum Ogólnokształcącym. Naukę kontynuował w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej, po ukończeniu której dalej studiował teologię w Moskwie i Zurychu. Był pierwszą osobą w naszej Cerkwi, która podjęła studia w uczelni Zachodniej Europy.

W 1968 roku został zatrudniony w Prawosławnym Seminarium Duchownym w Warszawie i Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Katerze Pisma Świętego Nowego Testamentu. Tu przeszedł wszystkie szczeble naukowe włącznie do profesury. Przez trzy kadencje pełnił funkcję Rektora ChAT. Jest promotorem wielu prac magisterskich i doktorskich oraz autorem kilkunastu pozycji naukowych. Był i jest aktywny na polu naukowym uczestnicząc w wielu konferencjach naukowych w kraju i za granicą.

Zainicjował spotkania młodzieży prawosławnej studiującej w warszawskich uczelniach. Celem tych spotkań była jej integracja, zainteresowanie poznawaniem zagadnień religijnych, historycznych i społecznych oraz pobudzenie świadomości wspólnotowego, zaangażowanego i odpowiedzialnego życia w Kościele. Realizowane było to w różnorodny sposób: poprzez wykłady, wspólne wycieczki i pielgrzymki. Jego aktywna praca z młodzieżą przyczyniła się do powstania ogólnopolskiego ruchu młodzieżowego, który przyjął nazwę Bractwo Młodzieży Prawosławnej.

Arcybiskup Jeremiasz aktywnie zaangażował się w działalność ekumeniczną, nawiązał przyjazne kontakty naukowo-ekumeniczne między teologicznymi uczelniami w Niemczech i Szwajcarii a Chrześcijańską Akademią Teologiczną. Jako przedstawiciel Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego uczestniczył w 1975 roku w V Zgromadzeniu Ogólnym

Światowej Rady Kościołów, gdzie został wybrany do Komitetu Naczelnego Rady. W 1983 roku na VI Zgromadzeniu Ogólnym w Vancouver Władysław został ponownie wybrany na członka Komitetu Naczelnego, zatem na VII Zgromadzeniu Ogólnym Światowej Rady Kościołów, które odbyło się w Canberze w 1991 roku, został członkiem Komitetu Przygotowawczego i współprzewodniczącym Komitetu Nominacyjnego. Od 2000 roku jest członkiem Mieszanej Międzynarodowej Komisji do Spraw Dialogu teologicznego Kościoła Prawosławnego z Kościołem Rzymsko-Katolickim. Od wielu lat uczestniczy w ekumenicznym projekcie „Pojednanie w Europie – zadanie Kościołów na Ukrainie, Białorusi, w Polsce i w Niemczech”.

Aktywnie uczestniczy w życiu ekumenicznym w Polsce, między innymi jako członek Komisji do Spraw Dialogu między Polską Radą Ekumeniczną a Konferencją Episkopatu Polski, a od 2001 roku jest prezesem Polskiej Rady Ekumenicznej.

W ramach działalności ekumenicznej uczył i uczy cenić tradycję „innych” zachowując miłość i szacunek do wiary swoich Ojców.

Ważne wydarzenia w życiu Jubilata miały miejsce w roku 1983. Po złożeniu ślubów mniszych, otrzymał On święcenia kapłańskie i został podniesiony do godności biskupa z tytułem Biskup Lubelski, a zatem został Ordynariuszem Diecezji Wrocławskiej i Szczecińskiej.

W imieniu Soboru Biskupów w 1983 roku wprowadziłem biskupa Jeremiasza na Katedrę biskupów wrocławskich i szczecińskich. W owym czasie diecezja ta przeżywała trudny okres. Brakowało księży, jeden ksiądz musiał obsługiwać wiele parafii, które były od siebie oddalone. Brak było mieszkań dla duchownych, świątynie prawosławne wymagały kosztownych remontów. Dzięki aktywnej postawie arcybiskupa Jeremiasza sytuacja stopniowo ulegała poprawie: pozyskano mieszkania dla księży, odremontowano świątynie, wzniesiono nowe plebanie i cerkwie.

Najlepszym przykładem takiego wsparcia jest wybudowany w Cieplicach ośrodek dla emerytowanych księży oraz odbudowa budynku diecezji we Wrocławiu.

Rozwiązywanie problemów lokalowych szło w parze z pozyskiwaniem księży dla poszczególnych parafii oraz integracją samych parafian.

Wierni tej diecezji to przede wszystkim przesiedleńcy „Akcji Wisła” z Chełmszczyzny, Podlasia i Karpat. Na nowym miejscu i w obcym

środowisku spotykali się oni często z wrogim nastawieniem otoczenia. Arcybiskup Jeremiasz wczuł się w ich tragiczny los i stał się dla nich „ojcem miłości”, który uczy ich, jak wybaczać, przełamywać bariery uprzedzenia, kreować relacje pojednania i braterstwa oraz modlić się za przemieszczonych. Wspiera ich duchowo wspólnie z nimi kultywuje tradycje i obyczaje religijne oraz kulturę narodową.

Arcybiskup Jeremiasz swą dbałością o sprawy materialne diecezji i potrzeby duchowe jej wiernych przyczynił się do ustabilizowania i w konsekwencji rozwoju prawosławia na terenach zachodniej Polski.

Jego Ekscelencja Arcybiskup Jeremiasz reprezentuje Kościół prawosławny w oficjalnych relacjach z rządem RP. Był On członkiem Komisji Rządu RP i Kościoła prawosławnego do opracowania Ustawy o Stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, a obecnie jest współprzewodniczącym Komisji Regulacyjnej do Spraw Majątkowych PAKP oraz Zespołu Rządowo-Kościelnego.

Nie sposób wymienić wszystkich dokonań Arcybiskupa Jeremiasza na polu cerkiewnym, państwowo-cerkiewnym, ekumenicznym i naukowym, jak też efektów Jego aktywnego promowania bogactwa Prawosławia na forum międzywyznaniowym i międzynarodowym. Oceni to w swoim czasie historia, a ostatecznie Bóg.

Dziś należy skupić się na Jego pokorze, która każe nam widzieć we wszystkich Jego sukcesach nie tylko plon osobistego zaangażowania, ale efekt Bożego błogosławieństwa. On sam często podkreśla, że to Bóg w swej łaskawości zechciał użyć jego rąk i umysłu do realizacji zamierzonych planów. Człowiek jedynie winien właściwie rozpoznać wolę Bożą i nie przeszkadzać jej. Z pokorą i wdzięcznością powinien przyjmować wszystko, co Bóg mu ofiaruje, bowiem Życie nasze jest Jego własnością.

Jego Ekscelencja Arcybiskup Jeremiasz jest przede wszystkim duchownym pełniącym pokornie i z wielką cierpliwością oraz wyczuciem swą arcykapłańską służbę. Jest skromny, życzliwy i chętnie służy pomocą potrzebującym. Taki jest i takiego znamy Arcybiskupa Jeremiasza.

Św. Ignacy Bogonosiec pisał niegdyś do chrześcijan Małej Azji: „okazujcie sobie nawzajem szacunek, zawsze miejcie między sobą miłość w Jezusie Chrystusie. Niech wśród was zawsze będzie to, co jedna, a nie to co dzieli”. Arcybiskup Jeremiasz czyni to w swojej diecezji i wśród nas.

Składam Władcyce Jeremiaszowi gratulacje z okazji jubileuszy: siedemdziesięciolecia urodzin i trzydziestolecia chirotonii biskupiej.

Życzę Bożego błogosławieństwa na dalsze lata w służbie Bogu i Świętej Cerkwi prawosławnej, polskiej ekumenii i nauce. Mnogaja leta Władyko!”

Drugą laudację wygłosił **ks. prymas abp. prof. dr hab. Henryk Muszyński**, emerytowany Metropolita Gnieźnieński, prymas senior, ekumenista, znany promotor dialogu chrześcijańsko-żydowskiego, dialogu między Polską i Niemcami o duchowej jedności Europy, współinicjator i współprzewodniczący Zjazdów Gnieźnieńskich.

„70. rocznica urodzin, 30. rocznica kapłaństwa i biskupstwa oraz 45 lat pracy naukowej i dydaktycznej J.E. Arcybiskupa Jeremiasza, wybitnego hierarchy Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, a jednocześnie znanego i zasłużonego człowieka nauki i polskiego ekumenisty, to stosowna okazja, ale i wystarczająca perspektywa, by pokusić się o krótką syntezę jego bogatej działalności ekumenicznej.

Ekumeniczne *curriculum*.

Opatrzność Boża obdarzyła naszego Czcigodnego Jubilata i Władykę szczególnymi darami ducha, serca i umysłu, które od samego zarania predestynowały go do posługi ekumenicznej, chociaż w jego wczesnej młodości to pojęcie było prawie nieznanne. Z rodziny wyniósł prostą, ale żywą pobożność i umiłowanie tradycji swojego Kościoła. Jego życie od samego początku upływało w środowisku wielowyznaniowym. Tę wiarę i tradycję pogłębiał w seminarium prawosławnym w Warszawie, a następnie na Uniwersytecie w Moskwie i Prawosławnej Akademii Teologicznej w Siergiejew Posadzie. Tutaj zakorzenił się głęboko w wierze i tradycji Kościoła prawosławnego, umocnił własną tożsamość wyznaniową, która stanowi ciągle najważniejszy warunek wszelkiego dialogu.

Dalsze studia specjalistyczne kontynuował za granicą – w Zurychu, w środowisku międzynarodowym i międzywyznaniowym, korzystając z wiedzy wybitnych przedstawicieli nauki, głównie myśli protestanckiej. Z braku cerkwi prawosławnych praktykował praktyczny ekumenizm, uczestnicząc zarówno w nabożeństwach zborów ewangelickich, jak i w Mszy św. w kościołach katolickich. Już w okresie studiów specjalistycznych wykazał się dużym zmysłem krytycznej syntezy, usiłując łączyć psychologię głębi Junga nie tylko z myślą teologiczną Ojców pustyni, ale także samego

Rudolfa Bultmanna. Z należąną rezerwą, właściwą dla myśli prawosławnej, pytał: co może wiązać alegoryczną egzegezę Orygenesa ze współczesną, historyczno-krytyczną i egzystencjalną interpretacją Pisma Świętego?, wskazując zarówno na podobieństwa, jak i na różnice. Środowisko naukowe, w którym doskonalił swój warsztat, było bez wątpienia bardzo zobowiązujące i stawiało młodego naukowca, wyrosłego i zakorzenionego w tradycji prawosławnej, wobec licznych wyzwań.

Już w tym czasie – jak niedawno przyznał – tworzył pierwsze „naiwne teorie ekumenizmu”, które szukały punktów stycznych między prawosławnymi i ewangelikami. Z właściwym sobie spokojem, mądrością, otwartością i wspaniałomyślnością, umiał słuchać, analizować i oceniać zdobycze myśli teologicznej różnych wyznań chrześcijańskich i łączyć je, na ile to było możliwe, z wiarą, tradycją i miłością Kościoła prawosławnego.

Zdobyta wiedza, bogate ekumeniczne doświadczenia życiowe zaowocowały następnie w wymiarze naukowym, ekumenicznym i dydaktycznym. Wykorzystał je najpierw jako profesor w Seminarium Prawosławnym, a następnie w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej (ChAT), z którą związał się od powrotu z zagranicy, jako asystent katedry Pisma Św. Nowego Testamentu, następnie jako profesor i kierownik Katedry Egzegezy Nowego Testamentu, a w końcu także jako rektor tejże Akademii przez dwie kadencje (1996-2002, 2008-2012).

Działalność ekumeniczna.

Biblia była, jest i pozostanie na zawsze trwałym fundamentem wszelkich kontaktów ekumenicznych. Abp Jeremiasz realizował jednak swoje powołanie profesora Pisma Św. w środowisku wielowyznaniowym, jakim jest ChAT, co pozwoliło jemu formować w duchu ekumenicznym także swoich słuchaczy i studentów. Tutaj ekumenia nie jest teorią, a rzeczywistością, jaką praktykuje się na co dzień.

Działalność ekumeniczna Czcigodnego Jubilata ma wyraźnie podwójny wymiar: *ad extra* – w wymiarze międzynarodowym i *ad intra* – w zakresie ogólnopolskim. Szerokie kontakty ekumeniczne, znajomość problematyki, ale nade wszystko duch prawdziwie ekumeniczny, otwartość i mądrość serca, sprawiły że Abp Jeremiasz nawiązał bardzo szybko kontakt z międzynarodowymi gremiami ekumenicznymi. Już w 1968 roku uczestniczył w IV Zgromadzeniu Ogólnym Światowej Rady Kościołów (ŚRK) w Uppsali (Szwecja),

a w 1975 r. reprezentował PAKP na V Zgromadzeniu ŚRK w Nairobi (Kenia), gdzie został wybrany do Komitetu Naczelnego teże Rady. W tym charakterze uczestniczył następnie w VI Zgromadzeniu ŚRK w 1983 r. w Vancouver, gdzie został ponownie wybrany do tegoż Komitetu.

Na VII Zgromadzeniu Ogólnym ŚRK w Canberze w 1991 r. został także członkiem Komitetu Nominacyjnego. Abp Jeremiasz uczestniczył także w kolejnych spotkaniach: w VIII Ogólnym Zgromadzeniu ŚRK w Harare (Zimbabwe) i w IX Zgromadzeniu Ogólnym w 2006 – Porto Alegre (Brazylia). Jako uczestnik, a szczególnie jako członek Komitetu Naczelnego i Nominacyjnego ŚRK, Abp Jeremiasz miał znaczący wpływ na tematykę, przebieg, a nawet nominacje osobowe w teże Radzie. Jak sam wyznaje: „Była to ciężka i niewdzięczna praca, której trzeba było sprostać”¹. Jest to bez wątpienia niesłychanie ważny odcinek działalności naszego Czcigodnego Jubilata, który domaga się odrębnego opracowania.

ŚRK nie była jednak jedynym polem działalności Abpa Jeremiasza. Jest on także członkiem Międzynarodowej Komisji Wspólnej ds. Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim a Kościołem Prawosławnym. Kościół rzymskokatolicki w teże Komisji reprezentuje Abp Alfons Nossol. Komisja ta stanowi najwyższe i najbardziej kompetentne gremium dialogu Kościołów Wschodu i Zachodu i podejmuje dialog na tematy najbardziej istotnych zagadnień teologicznych naszych Kościołów, jak:

- założenia i realizacja dialogu (Patmos i Rodos 1980),
- Misterium Kościoła i Eucharystii (Chevetogne – Rzym 1980),
- wiara, sakramenty i jedność Kościoła (Wiedeń 1983, Nikozja, Kreta 1984),
- święcenia sakramentalne i znaczenie sukcesji apostoelskiej święceń (Finlandia 1988),
- eklezjologiczne i kanoniczne struktury Kościoła, soborowość i autorytet w Kościele (Freysinga, Niemcy 1990),
- uniatyzm i prozelityzm (Ariccia 1991, Baltimore 2000, Wiedeń 2010, Kreta 2011).

¹ K. Wojciechowska, W. Konach, *Działać w duchu pobożności, miłości i wzajemnego szacunku*. Wywiad z abp. Jeremiaszem, [w]: *Ku Słowu, ku Kościołowi, ku światu. Księga pamiątkowa ofiarowana Arcybiskupowi Jeremiaszowi (Janowi Anchemiukowi) w 70. rocznicę urodzin*, red. K. Wojciechowska, W. Konach, Warszawa 2013, s. 83.

Dialog ten nie jest łatwy. Pomiędzy sesjami plenarnymi zbiera się Podkomisja i Komitet Koordynacyjny. Trudno jednak nie zauważyć olbrzymiego postępu, jaki dokonał się w ostatnich latach, zwłaszcza w zakresie synodalnego wymiaru Kościoła katolickiego. Na spotkaniu z Kościołami prawosławnymi w czasie swojej wizyty w Niemczech, papież Benedykt XVI powiedział, że Kościoły prawosławne są bez wątpienia w wymiarze teologicznym najbliższe w stosunku do Kościoła katolickiego, zachowały tę samą strukturę Kościoła pierwotnego. W tym znaczeniu wszyscy jesteśmy Kościołami początków, który ciągle jest obecny, a jednocześnie zawsze nowy².

Warto również zauważyć, że papież Franciszek w odniesieniu do siebie znacznie częściej używa określenia biskup Rzymu niż papież. W głośnym wywiadzie udzielonym redaktorowi jezuickiego czasopisma „La Civiltà Cattolica” Antonio Spadaro SJ, papież wskazał wprost na ważny ekumeniczny wymiar synodalności, „zwłaszcza wobec naszych braci prawosławnych. Można się od nich wiele nauczyć, jeśli chodzi o poczucie kolegalności biskupiej oraz tradycję synodalności. Wysilek wspólnej refleksji, wychodzącej od spojrzenia, jak kierowano Kościołem w pierwszych wiekach zanim doszło do rozdarcia między Wschodem i Zachodem zaowocuje w swoim czasie. W relacjach ekumenicznych ważne jest nie tylko to, żeby się lepiej poznać, ale rozpoznać, co Duch zasiał w innych jako dar także dla nas. Chcę poprowadzić dalej refleksję nad tym, jak sprawować prymat Piotrowy, rozpoczęty w 2007 roku w łonie Komisji Mieszanej, która już doprowadziła do podpisania dokumentu z Rawenny. Trzeba iść dalej tą drogą. Musimy iść zjednoczeni w różnicach: nie ma innej drogi do zjednoczenia. To jest droga Jezusa”³.

Udział przedstawicieli naszych Kościołów w Międzynarodowej Komisji Wspólnej jest bez wątpienia bardzo ważny, jednakże rzeczywisty ekumenizm urzeczywistni się *ad intra*, głównie w naszych wzajemnych relacjach i codziennej posłudze tutaj w Polsce.

Działalność ekumeniczna Czcigodnego Jubilata wypełnia się w kilku różnych zakresach. Pierwszym jest, jak już wcześniej nadmieniałem, Chrześcijańska Akademia Teologiczna. Tutaj, w środowisku wielowyznaniowym,

² Por. Przemówienie Benedykta XVI na spotkaniu z przedstawicielami Kościołów prawosławnych i wschodnich, Fryburg, 24 września 2011 r.

³ Tygodnik Powszechny, 39, 2013, s. 25.

praktykuje i kształtuje ekumenizm praktyczny, przez respektowanie i wzajemny szacunek wobec różnorodności i odmienności wyznaniowej.

Wymaga to od niego najpierw własnej, autentycznej tożsamości religijnej, pełnego utożsamienia z własnym wyznaniem, ale i gotowości zrozumienia drugiego człowieka tak, jak on sam siebie rozumie; otwartości i gotowości słuchania, czyli prawdziwego wzajemnego poszanowania i ducha dialogu. Nawet najbardziej zagorzały przeciwnik (jeżeli takich w ogóle posiada), nie odmówi tych przymiotów Arcybiskupowi Jeremiaszowi, jeżeli najbliżsi jego współpracownicy potrafią docenić nie tylko jego wielką mądrość, wspaniałość i szczodroliwość, ale mówią wprost o jego wręcz anielskiej cierpliwości, którą pewnie tylko nieliczni mogą się poszczycić. Wszystko to wymaga ogromnego wysiłku, ale budzi także nadzieję, że posiew ducha ekumenicznego zaowocuje również w życiu jego studentów i wychowanków, którzy będą kształtowali oblicze naszych Kościołów w XXI wieku.

Ważnym i jedynym w swoim rodzaju osiągnięciem naukowym o wymiarze ekumenicznym jest tłumaczenie wszystkich Ksiąg Nowego Testamentu, noszące nazwę: *Ekumeniczny Przekład Przyjaciół* (EPP), ekumeniczne dzieło biblistów: ks. prof. Michała Czajkowskiego, abp. prof. Jeremiasza i pastora Kościoła zielonoświątkowego – Mieczysława Kwietnia. Jest to owoc długotrwałej, bo trwającej 30 lat, wspólnej, upartej i mozolnej pracy, która rozpoczęła się w 1982 r., a skończyła w 2012 r. Inspiratorem tego przedsięwzięcia był redaktor Jan Turnau, a wydawcą Henryk Ryszard Tomaszewski (Oficyna Wydawnicza Słowo i Życie).

„Trójwymiarowe prywatne tłumaczenie” – jak określa je Jan Turnau, nie oddaje w pełni wagi tego dzieła. Wydawać się może, że ma ono mniejszą wagę, niż zbiorowe wielowyznaniowe tłumaczenie. Tymczasem jest odwrotnie. W tłumaczeniu zbiorowym, każdy autor bierze odpowiedzialność za własne tłumaczenie, w wypadku Ekumenicznego Przekładu Przyjaciół – trzeba było, bez uszczerbku dla oryginału, umiejętnie godzić i łączyć trzy różne wielowiekowe tradycje, co po ludzku mogło wydawać się wręcz niemożliwe.

Abp Jeremiasz ma w tym dziele trudny do przecenienia udział. Należą się jemu słowa najwyższego uznania i wdzięczności za odwagę, trud i kompetencje, chociaż sam wspominał mi, że nie jest to dzieło doskonałe, stwierdzając: „Czasami przekład jednego słowa zajmował nam kilka godzin lub

nawet pół dnia⁷⁴. Każdy, kto choć raz odważył się na tłumaczenie tekstu, doświadcza prawdy wyrażonej przez św. Hieronima: *Omnis traductor – traditor – każdy tłumacz jest zdrajcą*.

Drugim wielkim polem ekumenicznej posługi Abpa Jeremiasza jest bez wątpienia Polska Rada Ekumeniczna (PRE), którą jako prezes – pierwszy duchowny prawosławny – kieruje od 2000 roku. Tutaj, jak w soczewce, skupiają się wszystkie problemy, ale i trudności wyzwań, które przynosi z sobą wspólnota ekumeniczna. Sam fakt, że funkcję prezesa z wyboru piastuje od 2000 roku, jest niezmiernie wymowny. Jego osobisty autorytet, kultura i przymioty ducha: otwartość, cierpliwość, wyrozumiałość, łagodność, ale i merytoryczna kompetencja w sprawach religii, wiary i problematyki międzywyznaniowej wspólnot religijnych zrzeszonych w PRE, mają znaczenie decydujące. Wierność prawdzie objawionej i granice kompromisu stanowią jakby dwa momenty graniczne, pośród których trzeba działać, by pozostać wiarygodnym. W tym wymiarze, praktyczny ekumenizm weryfikuje się również ustawicznie pośród codziennego życia.

Nasz Dostojny Jubilat i Władca jest jednak nie tylko profesorem i prezesem Polskiej Rady Ekumenicznej, ale od 30 lat także pasterzem rozległej i wymagającej eparchii Wrocławsko-Szczecińskiej. Ludność prawosławna stanowi tam mniejszość żyjącą w diasporze. Tutaj działalność ekumeniczna wyraża się w scalaniu tego, co zostało rozproszone, i łączeniu tego, co rozdzielone. Właśnie w posłudze duszpasterskiej ekumenizm sprawdza się we wspólnej, ekumenicznej modlitwie różnych wyznań chrześcijańskich, która dziś, Bogu dzięki, stała się czymś zwyczajnym.

Szczególnym miejscem, gdzie uwidacznia się duchowy i modlitewny ekumenizm, jest tak zwana „Dzielnica Wzajemnego Szacunku” lub „Dzielnica Czterech Świątyń” we Wrocławiu. Obejmuje ona katedrę prawosławną pod wezwaniem Narodzenia N.M.P., katolicki kościół św. Mikołaja, luterński zbór Bożej Opatrzności, a wszystko zostaje dopełnione żydowską synagogą „Pod Białym Bocianem”. Jest to bodaj najbardziej ekumeniczny zakątek w całej Polsce. Być może ta właśnie wspólnota wzajemnej modlitwy z Żydami, czy wspólnej modlitwy różnych wyznań chrześcijańskich, jest najbardziej owocnym i skutecznym sposobem uprawiania ekumenii. Nic

⁴ K. Wojciechowska, W. Konach, *Działać w duchu...*, dz. cyt., s. 89.

bowiem bardziej nie zbliża ludzi do siebie jak modlitwa, która przemienia wewnątrz, toruje drogi ku przezwyciężaniu wiekowych uprzedzeń i przygotowuje głębię serc ku wzajemnemu pojednaniu.

Ostatnim wreszcie zakresem działań Czcigodnego Władcy i Jubilata jest dialog z Kościołem rzymskokatolickim. Na tym polu spotykam się właśnie najczęściej osobiście z Arcybiskupem Jeremiaszem. Niejeden raz, przy różnych okazjach i wydarzeniach o wymiarze ekumenicznym, z wzajemnym głębokim szacunkiem, reprezentowaliśmy nasze Kościoły.

Oficjalną płaszczyzną współpracy ze strony Kościoła katolickiego z Kościołem prawosławnym jest Rada ds. Ekumenizmu, której obecnie prowadzi biskup sandomierski Krzysztof Nitkiewicz (były pracownik Kongregacji dla Kościołów Wschodnich). Jest on również przewodniczącym Zespołu ds. Kontaktów z Polską Radą Ekumeniczną.

Stały charakter ma również Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan obchodzony pomiędzy 18 – 25 stycznia, z udziałem PAKP i innych wyznań chrześcijańskich, w których Abp Jeremiasz z reguły bierze udział. Jako czołowy przedstawiciel Kościoła prawosławnego, znakomity znawca i promotor ekumenizmu, Abp Jeremiasz był dotychczas uczestnikiem wszystkich ważniejszych wydarzeń ekumenicznych, począwszy od spotkania z bł. Janem Pawłem II i Benedyktem XVI w czasie ich pielgrzymek do Polski, a skończywszy na różnych konferencjach, sympozjach czy dyskusjach o tematyce międzywyznaniowej czy międzyreligijnej.

Nasze wzajemne kontakty jednak znacznie wykraczają poza zakres czysto formalny. Poza Tygodniem Modlitw o Jedność Chrześcijan spotykamy się także w czasie różnych uroczystości religijnych, patriotycznych i państwowych.

Ważnym wydarzeniem międzyreligijnym w wymiarze ogólnopolskim są kolejne Zjazdy Gnieźnieńskie, organizowane począwszy od 2000 roku. Ostatni, dziewiąty, odbył się w 2012 roku. Przy udziale Żydów i Muzułmanów, wyznania chrześcijańskie reprezentowane w PRE, ale i poza nią, podejmuje tutaj wspólnie aktualne zagadnienia i problemy w kontekście europejskim, jak: miejsce wartości chrześcijańskich, rola i miejsce małżeństwa i rodziny, społeczeństwo solidarne i obywatelskie itp. Zjazdy Gnieźnieńskie stanowią nie tylko ważne forum dyskusji, ale także modlitwy międzyreligijnej i wyznaniowej. Ze strony Abpa Jeremiasza znajdowałem zawsze nie

tylko zrozumienie i poparcie, ale, gdy tylko było to możliwe, uczestniczył w tych Zjazdach osobiście i ubogacał je swoją wiedzą i doświadczeniem. Zawsze i w każdym wymiarze mogłem na niego liczyć, za co składam Jemu dziś publicznie wyrazy uznania i wdzięczności.

Najważniejszym wydarzeniem w wymiarze katolicko-prawosławnym był niewątpliwie wspólny dokument pt: *Wspólne przesłanie do narodów Polski i Rosji*, przygotowany przez wspólny polsko-rosyjski zespół i podpisany uroczystie przez patriarchę Moskwy i Rusi – Cyryla I i Abp Józefa Michalika – Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski – dnia 17.08.2012 r.

Bezpośrednim adresatem tego przesłania są oczywiście narody Polski i Rosji, był on jednak przygotowany w ścisłej współpracy z Jego Eminencją, Metropolitą Prawosławnym Polski – Sawą, przy czynnym współudziale Abpa Jeremiasza. W wywiadzie udzielonym Katolickiej Agencji Informacyjnej nasz Dostojny Jubilat stwierdził: „Obydwie strony informowały nas od początku o toczących się rozmowach. Metropolita Sawa otrzymał tekst orędzia, który przekazał wszystkim biskupom PAKP. Każdy z nas mógł wnieść również swoje zastrzeżenia, co faktycznie miało miejsce. (...) My, prawosławni chrześcijanie w Polsce jesteśmy aktywnymi świadkami początku procesu pojednania między obydwoma narodami... Jako prawosławni hierarchowie w Polsce – stwierdza Abp Jeremiasz – z radością przyjęliśmy dwustronne rozmowy oraz pomysł rzymskokatolickiej KEP wystosowania orędzia wzywającego obydwie narody do pojednania”⁵. Dokument stanowi „efekt pracy ekumenicznej i spore osiągnięcie stosunków pomiędzy Kościołami i między chrześcijanami”⁶. Po tym uroczystym wydarzeniu miałem radość i zaszczyt, razem z Władyką Jeremiaszem, prezentować ten dokument w Polskiej Telewizji.

Przesłanie to będzie miało swoją kontynuację w polsko-rosyjskiej konferencji, zorganizowanej przy współudziale Ministra Spraw Zagranicznych Polski na Uniwersytecie Stefana Kard. Wyszyńskiego w Warszawie, w dniach 28-30 listopada br. W czasie tej konferencji, wspólnie z Abpem Jeremiaszem w formie dwugłosu prawosławno-katolickiego, będziemy mieli okazję wygłosić wykład na temat: *Pamięć, pojednanie i przebaczenie w tradycji chrześcijańskiej*

⁵ Depesza KAI z dn. 4.07.2012 r.

⁶ K. Wojciechowska, W. Konach, *Działać w duchu...*, dz. cyt., s. 87.

w kontekście *wspólnego Przesłania*. Proces pojednania, otwarty tym dokumentem, trwa zatem i postępuje jako znak nadziei na przyszłość.

W ostatnim czasie ruch ekumeniczny przeżywa pewien okres przesilenia i zahamowania. Zdaniem niektórych, osiągnięto już wszystko, co można było osiągnąć. Moim zdaniem jest to czas pewnego przesilenia – być może zastoju, gdzie weryfikuje się głębia i wiarygodność wielu postaw, niekiedy mało realistycznych, będących bardziej znakiem pragnień niż wyrazem realistycznej oceny. Nie da się jednak przekreślić i unieważnić tego, co już osiągnięto, a co stanowi niekłamaną zdobycz wspólnych, długotrwałych wysiłków wielu ludzi i Kościołów. Jesteśmy świadkami wydarzeń, które niedawno były jeszcze nie do pomyślenia: np. pierwszym ambasadorem Palestyny przy Stolicy Apostolskiej został członek wspólnoty Kościoła prawosławnego z Jerozolimy, pan Issa Kassissiyeh.

W Polsce również nastąpiły w tym względzie ogromne zmiany. Nade wszystko jesteśmy głęboko przekonani, że pełna widzialna jedność jest wyrazem woli i modlitwy samego Chrystusa: „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty Ojcze we Mnie, a Ja w Tobie” (J 17,21). Abp Jeremiasz w sposób niezmienny i zdecydowany zawsze głosi, że „dążenie do widzialnej jedności, wyrażonej we wspólnocie eucharystycznej i opartej na wierze w Boga w Trójcy Świętej”⁷ jest głównym celem wszelkich wysiłków ekumenicznych. Nie może ono jednak być ani dziełem ludzkich wysiłków, ani też owocem kompromisu, a dziełem Ducha Świętego, jak sam Kościół. Dodatkowym motywem, który skłania do nowych wysiłków w wymiarze ekumenicznym, jest wspólne zagrożenie ze strony radykalnego laicyzmu, który przyjmuje znamiona ideologii fundamentalistycznej.

Odpowiedzią na nie ze strony Kościoła katolickiego jest nowa ewangelizacja (nowa pod względem gorliwości, metod i sposobów wyrażania) i reewangelizacja obszarów zdechrystianizowanych oraz tzw. „duchowy ekumenizm”. Wyraża się on w kształtowaniu ducha i mentalności ekumenicznej u wyznawców Chrystusa. Ewangelizacja jest wpisana w samą istotę Ewangelii i Kościół nie może z niej nigdy zrezygnować. Posiadłszy skarb prawdy objawionej, nie może się nie dzielić nią z innymi, bo orędzie zbawienia Jezusa Chrystusa przeznaczone jest dla wszystkich.

⁷ Tamże, s. 84.

Eklezjalna świadomość posiadania pełnej prawdy objawionej w Kościele, nie wyklucza jednak dialogu z tymi, którzy podzielają analogiczne przekonanie. W wymiarze nadprzyrodzonym „Prawdy, którą jest Chrystus” (J 14,6) – podkreśla papież Franciszek. To „nie my posiadamy prawdę, ale ona nas bierze w posiadanie... wiara bowiem rodzi się ze spotkania z Chrystusem”⁸. Wielowiekowe różnicowanie dziejów Kościoła Wschodu i Zachodu, nawet jeżeli owocuje różnicowaniem prawdy, którą jest Chrystus, wyznacza jednocześnie drogę do spotkania z Chrystusem-Prawdą, gdzie Wschód i Zachód, na wspólnej drodze do Chrystusa, który jest *ostatnim Słowem Ojca*, dopełniają, uzupełniają i ubogacają się wzajemnie.

Niezmiernie ważnym jest przy tym sposób, w jakim głosimy radosne orędzie o zbawieniu współczesnemu światu. Czy potrafimy czynić tak, jak czynił sam Chrystus, który zawsze proponował, nigdy nie narzucał: *always proposing, never imposing*. „Naszej wiary – przypomina papież Benedykt XVI – nigdy nie narzucamy nikomu. Taki sposób prozelityzmu jest bowiem sprzeczny z chrześcijaństwem. Wiara może rozwijać się tylko w wolności. Tu właśnie do tej wolności odwołujemy się, aby otworzyć się na Boga, aby Go szukać i wyrazić wobec Niego posłuch. Jest to zobowiązujące zadanie dla wszystkich świadków Ewangelii”⁹.

Ostatnim postulatem ekumenicznym niech będzie zatem wezwanie skierowane do Ducha Świętego, abyśmy byli wiarogodnymi świadkami Ewangelii we współczesnym, pluralistycznym i w dużym stopniu zdechrystianizowanym świecie”.

Trzecią laudację wygłosił **ks. prof. dr hab. Bogusław Milerski**, Rektor ChAT.

„**Wasza Ekscelencjo**, w imieniu całej społeczności akademickiej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie chciałbym złożyć najszczerze gratulacje z okazji Jubileuszu oraz wyrazi wdzięczności za zasadniczy wkład w integrację i rozwój naszej Alma Mater.

Akademia jest uczelnią ekumeniczną – miejscem spotkania przedstawicieli trzech wielkich tradycji teologicznych: prawosławia, starokatolicyzmu

⁸ *List papieża Franciszka do ateisty*, [w:] Wiadomości KAI, 38, 2013, s. 22.

⁹ Kard. K. Koch, *The Importance of Ecumenism for the New Evangelization* [w:] Information Service for Pontifical Council for Promoting Christian Unity, 140, 2012, s. 20.

i protestantyzmu. Tworzenie klimatu szacunku, wrażliwości i współpracy było i pozostanie nieocenioną umiejętnością i dokonaniem Waszej Eksceleencji – fundamentem świadomości ekumenicznej naszej społeczności akademickiej.

Akademia jest miejscem badań teologicznych i kształcenia kadr akademickich. Dzięki działalności Księdza Arcybiskupa prawosławie, a szerzej – chrześcijaństwo w Polsce zyskało gruntownie wykształconych biblistów, potrafiących dostrzec specyfikę różnych tradycji egzegetycznych.

Akademia jest uczelnią otwartą i nowoczesną, której mandat obejmuje badania i edukację w zakresie nauk teologicznych i humanistycznych. Rozpoznanie nowych obszarów działalności Akademii jest zasadniczym wkładem Księdza Arcybiskupa. Bez wsparcia Waszej Eksceleencji nie byłoby Akademii w jej dzisiejszym kształcie.

Akademia jest uczelnią publiczną, w której kształcą się przyszli duchowni i pracownicy Kościołów chrześcijańskich w Polsce. Dzięki działalności Waszej Eksceleencji jako Rektora i Prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej został wypracowany odpowiedzialny i mądry balans między autonomią szkoły i jej zależnościami kościelnymi.

Akademia jest miejscem spotkania tradycji Wschodu i Zachodu Europy. Jako reprezentant polskiego prawosławia i obywatel Europy uosabia Ksiądz Arcybiskup to, co piękne w chrześcijaństwie – zakorzenie w własnej tradycji i gotowość do dialogu z Innymi.

Akademia jest miejscem, w którym pracownicy i studenci spędzają ważną część swojego życia. Jego jakoś zależy od mądrości, otwartości, niewyniosłości, wyrozumiałości i zaufania. Dzięki Księdzu Arcybiskupowi stworzymy niepowtarzalną mozaikę, działamy wspólnie i różnymi się pięknie, a Akademia jest poniekąd naszym drugim domem.

Księżu Arcybiskupie. Ad multos annos!”

Po wygłoszonych laudacjach ks. dr I. Lukas zapowiedział kolejne trzy osoby, z którymi ks. abp. Jeremiasza łączy nie tylko współpraca, lecz także więzy przyjaźni.

Ks. dr I. Lukas wskazał na znaczenie żywych kontaktów zagranicznych ks. abp. Jeremiasza, którego liczne podróże zagraniczne, działalność w Światowej Radzie Kościołów, Konferencji Kościołów Europejskich i wielu innych organizacjach sprzyjały ich nawiązywaniu. W sferze kontaktów

zagranicznych szczególnie miejsce zajął Kościół Ewangelicki w Niemczech. Jako pierwszy o zabranie głosu został poproszony ks. bp Hans-Jürgen Abromeit, teolog ewangelicki, biskup Ewangelicko-Luterańskiego Kościoła Północnych Niemiec, przedstawiciel Rady Kościoła Ewangelickiego w Niemczech ds. kontaktów z Polską.

Ks. bp Hans-Jürgen Abromeit w imieniu swoim i Kościoła Ewangelickiego w Niemczech przekazał ks. abp. Jeremiaszowi życzenia z okazji 70. urodzin. Pokreślił niezwykle zaangażowanie i służbę Jubilata dla spraw ekumenii w Europie i Polsce, jego starania na rzecz wzajemnego ekumenicznego i teologicznego zrozumienia między Wschodem i Zachodem, między Kościołami Reformacji i Prawosławia, jak również między Kościołami w Polsce i w Niemczech. Ks. bp Abromeit zauważył, iż mimo wieloletniej działalności w Światowej Radzie Kościołów i różnorodnych międzynarodowych Komisjach, ks. abp Jeremiasz nie zatracił bliskiego związku ze swoją ojczyzną, z drewnianym domem rodzinnym, wsią i jej najbliższym otoczeniem, a Prawosławie nadal pozostało domem mimo uczestnictwa w szerokiej ekumenicznej perspektywie. Taki stosunek do życia umożliwił Jubilatowi budowę mostów pomiędzy konfesjami i narodami, a co ma szczególne znaczenie: pomiędzy prawosławnymi i ewangelikami, Polakami i Niemcami. Ks. bp Abromeit podkreślił znaczenie oddania Jubilata drugiemu człowiekowi, jego pragnienie pielęgnowania Wspólnoty i służba sprawom ekumenii. Swe życzenia zakończył słowami z Pisma Świętego, werselem wylosowanym na dzień 3 października – dzień urodzin Jubilata, „Niech prawo tryska jak woda, a sprawiedliwość jak potok niewysychający”, do których dobrany został fragment z Listu do Rzymian: „Nie daj się zwyciężyć złu, ale zło dobrem zwyciężaj”.

Następnie głos zabrał, redaktor Gazety Wyborczej, członek i sekretarz Ekumenicznego Przekładu Przyjaciół, Jan Turnau: „Tylko króciutko. Najpierw patetycznie: Jubilat kojarzy mi się z tematem jego pracy habilitacyjnej, czyli zdaniem z 1 Listu do Koryntian (6,3): „Będziemy sądzić aniołów”. Albowiem widzi mi się człowiekiem anielskim niemal. Tak życzliwym dla ludzi, że aż strach... Strach, że ktoś nadużyje jego życzliwości. Teraz zwyczajnie, po ziemsku (aniołowie są jednak raczej w niebie). Otóż mówiono tu o różnych talentach Arcybiskupa, pominięto jednak jeden, który znam z własnego domu. Gdy moja obecna tu żona podawała nam posiłek wieńczący trud

translatorski, a my ją wspomagaliśmy, Władyka był najaktywniejszym kelnerem. Arcybiskup, rektor, prezes kelnerem? Tak jest, zeznając pod przysięgą! A Jubilatowi w imieniu także żony oraz dwóch kontrtranslatorów życzę, by był zawsze taki zwyczajny, że aż nadzwyczajny. Amen!”.

Zyczenia Jubilatowi złożył także pan **Eugeniusz Czykwini**, polityk, dziennikarz, działacz społeczności prawosławnej i białoruskiej, poseł na Sejm Rzeczypospolitej kilku kadencji, który w latach 80. był współzałożycielem i przewodniczącym Koła Teologów Prawosławnych szkół teologicznych i świeckich, przekształconego później w Bractwo Młodzieży Prawosławnej.

Poseł Eugeniusz Czykwini podkreślił znaczenie działalności ks. abp. Jeremiasza na rzecz młodzieży prawosławnej i jego zaangażowanie w pracę z młodymi ludźmi, dla których do dziś pozostaje wielkim autorytetem. Przemawiając w imieniu trzech pokoleń przekazał podziękowania za organizację Bractwa Młodzieży Prawosławnej przez „młodego ówczesnie Janka”. Nie pominął także ważnej działalności Jubilata na rzecz Kościoła prawosławnego w relacjach Państwo – Kościół.

Wśród gości obecnych na uroczystości był także przedstawiciel Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, którego ks. dr I. Lukas poprosił o zabranie głosu. W imieniu Prezydenta złożył on życzenia Jubilatowi.

Po życzeniach miała miejsce **prezentacja i wręczenie** Jubilatowi **księgi pamiątkowej** oraz listów gratulacyjnych i życzeń. Tę część uroczystości poprowadzili prof. dr hab. Kalina Wojciechowska i dr Wiesław Konach, pracownicy naukowo-dydaktyczni Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. Przygotowana przez nich Księga pamiątkowa to wyraz wdzięczności za wszystkie dokonania Jubilata, Jego znaczącą obecność i aktywność w sferze kościelnej, naukowej i ekumenicznej. Zamyśl ofiarowania ks. abp. Jeremiaszowi publikacji zawierającej teksty Jego przyjaciół, uczniów i współpracowników narodził się w 2012 roku, wśród biblistów Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej – Jubilat jest bowiem kierownikiem prawosławnej katedry Egzegezy Pisma Świętego Nowego Testamentu i pełni obowiązki kierownika katedry Egzegezy Pisma Świętego Starego Testamentu. Od samego początku była to inicjatywa ekumeniczna, podjęta przez teologa prawosławnego – dr. Wiesława Konacha i teologinię ewangelicką – prof. dr hab. Kalinę Wojciechowską.

Powtarzany w laudacjach motyw potrójnego zaangażowania Jubilata w działalność kościelną, naukową i ekumeniczną, znalazł odbicie w przygotowanej Księdze, w której każdy artykuł został zrecenzowany przez wybitnych specjalistów w poszczególnych dziedzinach (bibliistyka, historia, socjologia, muzykologia, pedagogika itd.). Teksty podzielone zostały tematycznie według klucza odpowiadającego najważniejszym obszarom aktywności ks. abp. Jeremiasza. W części pierwszej pt. *Słowo* znalazły się artykuły o charakterze głównie biblistycznym oraz takie, które dotyczą problemów translacji i poprawności językowej. Część druga zatytułowana *Kościół*, bardziej zróżnicowana, zawiera teksty poświęcone nie tylko historii i duchowości Kościoła prawosławnego, ale i tradycji innych Kościołów. W tej części umieszczone zostały artykuły o treści ekumenicznej, analizujące poszczególne etapy dialogu międzywyznaniowego, którego celem jest wypracowanie widzialnej jedności Kościoła Jezusa Chrystusa wyrażonej we wspólnocie eucharystycznej i opartej na wierze w Boga w Trójcy jedynego. W części trzeciej, zatytułowanej – *Świat*, znalazły się teksty poświęcone różnym zjawiskom i problemom współczesnego świata, m.in. bioetyki, edukacji, migracji, mediów, ekonomii, regulacji prawnych. W ten sposób w tytule Księgi „*Ku Słowu, ku Kościołowi, ku światu*” znalazł swe odbicie trójdzielny układ materiału. Na potrzebę wprowadzenia przyimka „*ku*” – należącego do słownictwa szczególnie lubianego przez Jubilata, wskazał ks. Mieczysław Kwiecień. Mimo archaicznego brzmienia, przyimek ten jest rozpoznawalnym „dobrem własnym” Władki w tłumaczeniu prologu Ewangelii Jana, zwłaszcza w teologicznym uzasadnieniu jego użycia właśnie w tym miejscu i w tym kontekście. Redaktorzy książki pamiątkowej podziękowali wszystkim, którzy przyczynili się do powstania prezentowanego Tomu.

Publikowany zwykle w księgach pamiątkowych życiorys Jubilata i spis Jego publikacji został zastąpiony wywiadem z ks. abp. Jeremiaszem. W rozmowie zwrócił On uwagę na wiele aspektów swojej pracy, dokonań i drogi życiowej, które często giną w standardowych biografiach i bibliografiach. Prof. K. Wojciechowska i dr W. Konach wyrazili nadzieję, że wywiad z osobą niezwykle skromną, życzliwą i wielkoduszną, obejmujący nie tylko czasy Jego publicznej działalności, ale również wspomnienia z dzieciństwa i lat studenckich, będzie dla czytelników interesujący

oraz inspirujący. W Księdze znalazły się nadesłane z całego świata słowa uznania dla dorobku naukowego Jubilata, jego działalności kościelnej, ekumenicznej i publicznej. Życzenia nadesłali: patriarcha Konstantynopola – Bartłomiej I, patriarcha Moskwy i całej Rosji – Cyryl, patriarcha Rumunii – Daniel, metropolita warszawski i całej Polski – Sawa, metropolita gnieźnieński – arcybiskup Józef Kowalczyk, prymas Polski; zwierzchnicy Kościołów zrzeszonych w PRE: ks. Mateusz Wichary z Kościoła Chrześcijan Baptystów, bp Jerzy Samiec z Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, bp Edward Puślecki z Kościoła Ewangelicko-Metodystycznego, bp Marek Izdebski z Kościoła Ewangelicko-Reformowanego, bp Wiktor Wysoczański z Kościoła Polskokatolickiego, bp Ludwik M. Jabłoński z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów; bp Martin Schindehütte – przewodniczący Rady ds. Ekumenizmu i Kontaktów z Zagranicą EKD, sekretarz generalny ŚRK – Olav Fykse Tveit, Guy Liagre – sekretarz generalny EKK, bp Krzysztof Nitkiewicz, przewodniczący Rady ds. Ekumenizmu KEP, dyrektor generalna Towarzystwa Biblijnego w Polsce – Małgorzata Platajs; rektorzy: ChAT – ks. prof. Bogusław Milerski, KUL – ks. prof. Antoni Dębiński, UKSW – ks. prof. Stanisław Dziekoński oraz biskupi: arcybiskup lubelski i chełmski – Abel, arcybiskup przemyski i nowosądecki – Adam, arcybiskup białostocki i gdański – Jakub, bp siemiatycki, prawosławny ordynariusz wojskowy – Jerzy, bp gorlicki – Paisjusz, bp Ryszard Bogusz, i bp Jan Szarek.

Prof. K. Wojciechowska i dr W. Konach wręczyli ks. abp. Jeremiaszowi Księgę pamiątkową oraz oryginały listów gratulacyjnych, podziękowali za zaangażowanie w naukę i ekumenię, życzyli Jubilatowi siły, zdrowia i wielu lat w służbie Kościołowi Jezusa Chrystusa.

Po prezentacji Księgi pamiątkowej głos zabrał także ks. abp prof. dr hab. Jeremiasz, który wygłosił krótkie przemówienie. Podziękował za wszystkie dobre słowa wypowiedziane podczas uroczystości, na które Jego zdaniem nie zasłużył – wie bowiem jak wiele w swoim życiu nie zrobił. Jubilat wyraził przekonanie, iż miał szczęście do spotkań z wielu dobrymi ludźmi. Z powodu przedłużającej się Uroczystości wspominał tylko o niektórych z nich, m.in. o ks. metropolicie Sawie, ks. abp. Henryku Muszyńskim, ks. bp. H-J. Abromeicie, ks. bp. Wiktorze Wysoczańskim, Rektorach ChAT, metropolicie Antonim Bloomie, profesorach z Siergiejew Posadu, Zurichu i innych miast.

Podziękował prof. K. Wojciechowskiej i dr. W. Konachowi za pracę włożoną w przygotowanie księgi pamiątkowej.

Na zakończenie uroczystości z okazji 70. rocznicy urodzin ks. abp. prof. dr. hab. Jeremiasza chór wykonał pieśń *Mnogaja leta*, a wszyscy zgromadzeni osobiście złożyli życzenia Jubilatowi.